

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ในภาษาไทย ส่วนของประโยคที่ปรากฏหลังคำกริยาหลักในประโยค อาจจะเป็นได้ทั้งนามวลีหรืออนุประโยค เช่น

- (1) จอยเป็นครู
- (2) จอยเสียใจที่ดำสอบตก

ในตัวอย่างที่ (1) นามวลี ครู ปรากฏหลังคำกริยาหลักในประโยค เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ (2) อนุประโยค ที่ดำสอบตก ปรากฏหลังคำกริยาหลักในประโยค นามวลีและอนุประโยคนี้มีลักษณะบางประการที่เหมือนกันคือ เป็นส่วนเติมเต็ม¹ (complement) ของคำกริยาหลักในประโยค

ส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ปรากฏข้างหน้า เรียกว่า อนุประโยคเติมเต็ม² (complement clause) ซึ่งพบว่า ในภาษาไทยอนุประโยคเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ส่วนใหญ่มักจะปรากฏหลังคำกริยาประเภทแสดงความรู้สึก (Emotive verb) เช่น

- (3) จอยตื่นเต้นมากที่เห็นคนมาเยอะ
- (4) จอยชอบที่เขาเรียนเก่ง

ในตัวอย่างที่ (3) อนุประโยคเติมเต็ม ที่เห็นคนมาเยอะ ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึก ตื่นเต้น และอนุประโยคเติมเต็ม ที่เขาเรียนเก่ง ในตัวอย่างที่ (4) ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึก ชอบ นอกจากนี้ อนุประโยคเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ก็สามารถปรากฏหลังคำกริยาอีกประเภทหนึ่งได้เช่นกัน เช่น

- (5) จอยวางแผนที่จะเข้าไปเก็บตัว
- (6) จอยฝันที่จะมีงานแต่งงานเลิศหู

---

¹ ส่วนเติมเต็ม คือ หน่วยที่ทำหน้าที่ช่วยให้ประโยคสมบูรณ์แต่ไม่ใช่กรรม ส่วนเติมเต็มเป็นหน่วยที่ประโยคต้องมี มักตามหลังกริยาและสอดคล้องกับคำกริยา เช่น ครู ใน เขาเป็นครู (อมราและคณะ 2544: 55)

² ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาหลัก อาจจะมีตัวนำส่วนเติมเต็มหน้าส่วนเติมเต็มหรือไม่ก็ได้

อนุประโยคเต็มเต็ม ที่เขาจะเข้าไปเก็บตัว ในตัวอย่างที่ (5) ปรากฏหลังคำกริยาวางแผน ส่วนอนุประโยคเต็มเต็ม ที่จะม้งานแต่งงานเลศนุ ในตัวอย่างที่ (6) ปรากฏหลังคำกริยา ฝัน ตามลำดับ คำกริยาใน 2 ประโยคข้างต้นนี้ อาจเรียกว่า คำกริยาแสดงการกระทำทางจิต (Psych-action verb) คือ คำกริยาที่นอกเหนือจะแสดงความรู้สึกของผู้พูดแล้วยังแสดงความต้องการ ตั้งใจหรือตัดสินใจที่จะกระทำการบางสิ่งบางอย่างในอนาคตด้วย ซึ่งทั้งคำกริยาแสดงความรู้สึกและคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต ผู้วิจัยจะเรียก คำกริยาสภาวะจิต (Psych verb)¹

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอนุประโยคเต็มเต็ม “ที่” ที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกและคำกริยาแสดงการกระทำทางจิตพบว่า มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ต่างกัน ดังนี้

- (7) จอยดีใจที่จะได้กลับบ้าน
- (7') จอยดีใจที่ตาจะได้กลับบ้าน
- (8) จอยปรารถนาที่จะได้กลับบ้าน
- (8') *จอยปรารถนาที่ตาจะได้กลับบ้าน

ในตัวอย่างที่ (7) และ (7') อนุประโยคเต็มเต็ม “ที่” ที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึก ดีใจ ประกอบด้วยหน่วยประธานและภาคแสดง ซึ่งหน่วยประธานนี้อาจจะไม่มีนามวลี เช่นตัวอย่างที่ (7) หรืออาจจะมึนามวลีก็ได้ เช่นตัวอย่างที่ (7') เมื่อดูประโยค (8) และ (8') จะเห็นได้ว่า สำหรับคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต อนุประโยคเต็มเต็ม “ที่” มีคุณสมบัติแตกต่างออกไป กล่าวคือ อนุประโยคเต็มเต็มหลังคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต ปรารถนา จะประกอบด้วยภาคแสดงเท่านั้น ส่วนหน่วยประธานจะต้องมีช่องว่าง (gap) เช่นตัวอย่างที่ (8) นามวลีไม่สามารถเป็นหน่วยประธานในอนุประโยคเต็มเต็มได้ เช่นตัวอย่างที่ (8')

เนื่องจากคุณสมบัติความเป็นหน่วยประโยคของอนุประโยคเต็มเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกมีคุณสมบัติความเป็นหน่วยประโยคต่างจากอนุประโยคเต็มเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงการกระทำทางจิตดังแสดงในตัวอย่างข้างต้น ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะยังไม่เรียก ส่วนของประโยคที่มีคำว่า “ที่” ที่ปรากฏหลังคำกริยาสภาวะจิตว่า อนุประโยคเต็มเต็ม แต่จะเรียกว่า ส่วนเต็มเต็ม เพื่อจะแสดงคุณสมบัติความเป็นหน่วยประโยคของส่วนเต็มเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาสภาวะจิตทั้ง 2 ประเภทต่อไป

¹ คำกริยาสภาวะจิต หมายถึง คำกริยาแสดงสภาพจิตใจของผู้ร่วมประสบการณ์ (Experiencer) (Hana 1996)

ในการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา แม้พบว่าม้งงานวิจัยจำนวนมากที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ในภาษาไทย เช่น Sindhvananda (1970), Suwannamalik (1974), Bundhumedha (1976), Ekniyom (1982) และ Indrambarya (1994) เป็นต้น แต่งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ผู้วิจัยมุ่งที่จะพรรณนาลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” หากแต่ยังไม่ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยาหลักในมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มอย่างละเอียด ซึ่งผู้วิจัยพบว่าม้งหลายประเด็นที่ยังเป็นปัญหาในการวิเคราะห์และยังไม่ได้มีการศึกษาวิจัยอย่างละเอียด ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตในภาษาไทย รวมถึงประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อ (juncture) ระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มที่เชื่อมด้วยตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” และประเภทของความสัมพันธ์ (nexus) ของมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มดังกล่าว ตามแนวไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง (Role and Reference Grammar)

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อแสดงคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของอนุประโยคที่ตามหลังคำกริยาแสดงสภาวะจิต (psych verbs) ซึ่งจำแนกคำกริยาเป็น 2 ประเภท คือ คำกริยาแสดงความรู้สึก (verbs of emotion) และคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต (verbs of psych action)
2. เพื่อแสดงประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อ (juncture) ระหว่างมุขยประโยคและอนุประโยคเติมเต็มที่เชื่อมด้วยตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่”
3. เพื่อแสดงชนิดของประโยคสัมพันธ์ (nexus) ระหว่างมุขยประโยคและอนุประโยคเติมเต็มที่เชื่อมด้วยตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่”

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

1. หน่วยสร้างอนุประโยคเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงอารมณ์ (verbs of emotion) และคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต (verbs of psych action) มีคุณสมบัติทางไวยากรณ์ที่ต่างกัน
2. คุณสมบัติความเป็นหน่วยหรือโครงสร้างเชื่อมต่อระหว่างอนุประโยคหลักและอนุประโยคเติมเต็มแต่ละประเภทต่างกัน
3. ประเภทของความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคทั้งสองน่าจะต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาภาษาไทยกรุงเทพ โดยไม่คำนึงภาษาย่อยในสังคม
2. ศึกษาเฉพาะส่วนเติมเต็ม ที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาวะจิต (psych verbs) ซึ่งจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ คำกริยาแสดงความรู้สึกและคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต ซึ่งมีคำว่า “ที่” เป็นตัวนำส่วนเติมเต็มทำหน้าที่เชื่อมระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็ม
3. คำกริยาที่ขึ้นต้นด้วย “ใจ” เช่น ใจขึ้น ใจหาย ใจผ่อ ใจเสีย ใจอ่อน เป็นคำกริยาแสดงความรู้สึก จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มคำกริยาสภาวะจิต ยกเว้นคำกริยา ใจดี ใจแข็ง ใจกว้าง ใจใหญ่ เป็นต้น ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มคำกริยาแสดงลักษณะนิสัย จะไม่ถูกนำมาศึกษาในงานวิจัยนี้

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์ไทยในเรื่องประโยคความซ้อน
2. เป็นประโยชน์ในการสอนการเชื่อมประโยคภาษาไทย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องอนุประโยคเติมเต็มที่เชื่อมด้วย ตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยนี้
2. เก็บรวบรวมและบันทึกตัวอย่างประโยคจากสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นวนิยาย เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้ตัวอย่างประโยคที่เป็นความรู้ของผู้พูดภาษาไทย ซึ่งอาจไม่ปรากฏในข้อมูลโดยการสอบถามหรือพิจารณาความถูกต้องทางไวยากรณ์ (grammaticality) จากผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานคนอื่นๆรวมทั้งตัวผู้วิจัยเอง
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง
4. สรุปและเสนอผลการวิเคราะห์